

jaargang 37 nr. 4 december 2023

SPINSELS

Verenigingsblad IVN Hellendoorn-Nijverdal

www.ivn.nl/hellendoorn-nijverdal

COLOFON

Spinsels verschijnt vier keer per jaar: **maart, juni, september en december**
De inleverdata voor kopij zijn: 10 februari, 10 mei, 10 augustus en 10 november.

Redactie Spinsels:

Willem Zuethoff
Dini Zuethoff

Redactieadres:

De Marsjes 33,
7447 BZ Hellendoorn.
tel. 0548-654909
email: dzuethoff@hotmail.com

Coördinatie bezorging:

Eric van Leeuwen,
email: evanleeuwen58@gmail.com
tel. 0548-618994

Ledenadministratie :

Steffie Vlugter: email: secr.ivnhellendoorn.nijverdal@gmail.com tel. 0615476543
Het lidmaatschap van IVN Hellendoorn – Nijverdal bedraagt per jaar: € 22,50 per persoon. Een huisgenootlidmaatschap kost € 10,- extra.
Donateurs betalen € 12,50 (minimaal). Rabobank: NL12 RABO 0120907526

BESTUUR:

Kandidaat-voorzitter: Jan Kempers

Jan van Galenlaan 6
7441 JD Nijverdal
Email: jan@kempersduurzaam.nl

Secretaris: Steffie Vlugter

Laakweg 7 A
7447PC Hellendoorn
email: secr.ivnhellendoorn.nijverdal@gmail.com.
06-15476543

Penningmeester: Jan Koster

Ereprijs 7, 7443 JH Nijverdal
06-30040339
Email: jk60@pm.me

Leden:

Jos Wennemers, PC Hoofdstraat 19
7442 XA Nijverdal. tel: 0548-614390
06-39888343
email: j.wennemers@home.nl

Maarten Morsink:

morsink@hotmail.com

Foto's voor- en achterpagina:

IVN fotogroep:

Marinus Rouweler

Foto achterpagina: IJshaar

KOPIJ VOOR VOLGENDE SPINSELS INLEVEREN VÓÓR 10 FEBRUARI 2024

IN 2024 VIEREN WE ONS 50-JARIG JUBILEUM

Onze IVN-afdeling is 9 april 1974 opgericht en daarom vieren we in 2024 ons 50-jarig bestaan. We zijn van plan om hiervoor een aantal activiteiten te organiseren, waaronder een feest voor ons allemaal, een receptie voor onze relaties, een informatiemarkt (de Natuurmarkt), mooie excursies vanuit onze werkgroepen en natuurlijk willen we onze vernieuwde heemtuin letterlijk en figuurlijk in het zonnetje zetten. Eigenlijk willen we met al deze activiteiten onze hele afdeling in het zonnetje zetten: de bekendheid in onze gemeente verbeteren, de relaties met de andere IVN-afdelingen en de andere groene partijen in ons gebied opfrissen, maar vooral ook met elkaar vieren dat wij met elkaar zo genieten van onze natuur.

Het moet een jaar met een feestelijk tintje worden, met in het voorjaar de Natuurmarkt (we denken aan april), met de opening van de heemtuin in de periode juni/juli, door het jaar heen de excursies op de daarvoor geëigende momenten en na de zomer ons feest en de receptie voor onze relaties (voorlopige datum zaterdag 31 augustus met 7 september als 2e optie). Omdat we hopen met al deze activiteiten nieuwe leden aan te trekken willen we ook onze flyers, promotiemateriaal en logo's vernieuwen.

Wij hebben dit allemaal bedacht in een jubileumwerkgroep, die hiervoor een aantal avonden bij elkaar is gekomen en die bestond uit Albert Stevens, Ton Kappert, Tom Schoonhoff, Johan en Anny Alferink, Ingrid Visser, Steffie Vlugter Jan Kempers en een bijdrage van Willem Zuethoff. Maar met die paar avonden zijn we er nog niet, want nu komt het erop aan om te laten zien waar IVN uit bestaat: enthousiaste vrijwilligers die de natuur een warm hart toedragen. Voor al die activiteiten zoeken we nu vrijwilligers om met kennis en inzet ons jubileumjaar te organiseren en te laten glanzen. In de onderstaande tabel kun je zien wie de trekkers zijn van de verschillende activiteiten en waar je je kunt melden als je je hiervoor wilt inzetten of op een andere manier wilt bijdragen.

Wordt vervolgd, namens Jubileumwerkgroep en Bestuur,

Jan Kempers

Activiteit

Natuurmarkt

Feest en receptie

Jubileumexcursies (elke werkgroep)

Heemtuin

Promotiemateriaal

Spinsels Jubileumeditie

Melden bij

Albert Stevens, albertjanstevens@hotmail.com

Ton Kappert, tonkappert52@gmail.com

Tom Schoonhoff, tom@schoonhoff.com

Coördinatoren van de werkgroepen

Maarten Morsink, morsink@hotmail.com

Steffie Vlugter,

secr.ivnhellendoorn.nijverdal@gmail.com

Dini en Willem Zuethoff, dzuethoff@hotmail.com

Ingrid Visser, ijrvisser@home.nl

O&R NIEUW PROJECT IN ONTWIKKELING

De afdeling IVN Hellendoorn-Nijverdal wil ook een bijdrage leveren aan het beschermen van dieren in het wild. Wij willen de grondeigenaren helpen bij het voorkomen van slachtoffers tijdens de werkzaamheden op hun perceel.

We willen een bijdrage leveren aan het opzoeken van dieren, zoals weidevogels, nesten en jongen, maar ook jonge reeën en andere dieren die zich bevinden op akker- en weilanden.

Hiervoor gaan we een drone aanschaffen die is toegerust met een thermische camera. De drone speurt landbouwgrond af met die thermisch camera, waarmee ze de warmte van de nesten herkent. Bewerkers van percelen merken nesten of dieren niet altijd op, waardoor ze vaak vernietigd worden. De drones kunnen de nesten en dieren detecteren en sturen de coördinaten door. Ook is het voor roofdieren moeilijker om de nesten te vinden, omdat de drones geen geurspoor achterlaten.

De dieren of nesten van boerenlandvogels worden door vrijwilligers in veiligheid gebracht of de betrokken grondeigenaren houden bij hun werkzaamheden rekening met de nesten. De vrijwilligers zullen getraind worden en er zullen indien nodig ook dronepiloten worden opgeleid. We maken bij het vastleggen gebruik van de “Boerenlandvogelmonitor” van het Landschap Overijssel. Alle betrokkenen kunnen hierop de locaties van nesten invoeren en bekijken.

Er wordt een werkgroep gevormd die op afroep beschikbaar is en zorgt voor het opsporen en redden van dieren die het slachtoffer dreigen te worden van werkzaamheden.

Er is voor de aanschaf van de drone al € 9000,- toegezegd door het Dinamo Fonds en het Prins Bernhard Cultuurfonds. En we hebben nog meer fondsen aangeschreven.

Mocht jij geïnteresseerd zijn in dit nieuwe project, meld je dan aan. We kunnen nog veel vrijwilligers gebruiken zowel in de organisatie, bij het veldwerk of als dronepiloot.

We zoeken naar vrijwilligers met kennis van weidevogels en ander wild. Maar ook als die kennis bij jou (nog) ontbreekt kunnen we je heel goed als vrijwilliger gebruiken. Want er moet veel gebeuren: percelen moeten verkend worden, in het veld moet het wild indien nodig in veiligheid gebracht worden, nesten moeten vastgelegd worden, er moet contact worden gelegd met perceeleigenaren, en zo meer.

Lijkt het je leuk om mee te helpen, of wil je eerst meer weten: Meld je dan aan bij Jos Wennemers, j.wennemers@home.nl of 0639888343

Lezing op **dinsdag 20 februari** in het Buitencentrum om 19.30 uur.

DE DAS IN TWENTE: LUST OF LAST

Het gaat beter met de das in Twente. In de jaren 80 was er nog slechts één burcht bewoond. Sinds die tijd is de opmars gelukkig weer ingezet. Maar we zijn er nog niet. De laatste grote inventarisatie in 2020 liet zien dat de groei tot stilstand is gekomen in 2015. Ondanks dat het prachtige dieren zijn, neemt ook de weerstand toe. Vooral door gebrek aan kennis en hardnekkige oude denkbeelden.

Zo gaat het verhaal dat dassen aan de ene kant kortere poten hebben dan aan de andere kant. Aan deze illusies wil de Stichting Dassenwerkgroep Twente wat doen. Met ruim 40 jaar ervaring met dassen, nemen Gerard Berendsen, bioloog en tevens voorzitter van, en Carin Brinker, vrijwilliger bij de Dassenwerkgroep, u mee naar de leefwereld van de das. Zij scheiden zin van onzin. Dassen zijn zeer sociaal en het is opmerkelijk te zien hoe dassen leven en welke rol zij spelen in de natuur. Met de nieuwste technieken komen we steeds meer te weten en daar maken Gerard en Carin u deelgenoot van.

Gerard Berendsen is oprichter van de Dassenwerkgroep Twente en weet niet alleen veel van dassen maar kan er ook heel boeiend over vertellen. Hij heeft prachtige eigen foto's maar hij laat je het echte dassenleven ook zien aan de hand van filmpjes van wildcamera's.

Foto: Gerard Berendsen

NATIONALE TUIVogelTelling

Op zaterdag 27 en zondag 28 januari 2024

Het IVN organiseert ook in 2024 weer activiteiten in en om het Buitencentrum Grotestraat 281, 7441 GS Nijverdal. Dit naar aanleiding van de Nationale Tuinvogeltelling.

Vooraf voor kinderen zijn er een aantal activiteiten georganiseerd. Zo kunnen er diverse dingen gemaakt worden met vogelvoer om op te hangen in de tuin. Kinderen kunnen oefenen met een echte vogelkijker en verrekijker.

Ook is er een bingokaart beschikbaar waarmee buiten naar “vogels” kan worden gespeurd. Mogelijk komen er nog meer activiteiten.

Vrijwilligers van het IVN zijn 's middags aanwezig van 12.00 uur tot 16.00 uur.

Iedereen kan ook thuis meedoen met de tuinvogeltelling. Iedere vogel telt!

De Nationale Tuinvogeltelling is het grootste *citizen science* project van Nederland. Vogelbescherming organiseert de telling samen met Sovon Vogelonderzoek Nederland. De Nationale Tuinvogeltelling levert een momentopname van de aantallen vogels die in Nederlandse tuinen aanwezig zijn. In combinatie met de resultaten van andere jaren en met andere tellingen levert dit een beeld op van de ontwikkelingen in het belang van tuinen voor vogels.

Hoe werkt het?

De Nationale Tuinvogeltelling wordt sinds 2001 georganiseerd door Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland. Dankzij de Tuinvogeltelling weten we hoe vogels in de winter onze tuinen gebruiken. Met die informatie kunnen we vogels beter helpen en beschermen. Doe ook mee; het is leuk en nuttig! Je kunt je telling invoeren vanaf vrijdagochtend tot maandag 12.00 uur via de web-app MijnTuinvogeltelling, die je kunt gebruiken via mijntuinvogeltelling.nl.

Uw vogels tellen in drie gemakkelijke stappen:

Tel op vrijdag 26, zaterdag 27 of zondag 28 januari 2023 één keer een half uur de vogels in je tuin of op je balkon. Vliegen de vogels alleen maar over jouw tuin? Die tellen dan niet mee. Scholen, kinderboerderijen en andere groepen kunnen eventueel al van tevoren tellen, op een moment dat hen schikt.

Noteer alle waarnemingen van een soort in jouw tuin of op je balkon. Maar tel deze waarnemingen niet bij elkaar op, want dan loop je het risico dezelfde vogel dubbel te tellen. Geef alleen het hoogste aantal door van een soort die je tegelijk hebt gezien.

Dus: zie je in jouw tel-halfuur drie koolmezen tegelijk en even later vijf koolmezen? Dan geeft je door: 5 vijf koolmezen.*)

Jouw telling geef je op vrijdag 26, zaterdag 27 of zondag 28 januari 2024 gemakkelijk door via de web-app mijntuinvogeltelling.nl. Het telformulier staat dan voor je klaar. Vul je telling uiterlijk maandagochtend 30 januari vóór 12 uur in.

*) Tip: zitten er veel vogels tegelijk op de voederplank of silo? Maak een foto met je smartphone en je kunt na jouw half uurtje tellen rustig controleren hoeveel vogels je zag.

HEIDEWANDELING

23 augustus 2023

Op deze zonnige zomeravond verzamelen zich 20 mensen. We zijn met vijf gidsen en splitsen de groep in tweeën.

Twee deelnemers geven aan te willen fietsen, dat is zeker mogelijk.

Onderweg worden er veel natuurweetjes verteld aan zeer geïnteresseerde mensen waardoor er mooie gesprekken kwamen.

De vraatsporen en schuurplekken van reeën kon je duidelijk zien. We zagen o.a. de bijenwolf en de graafwesp die aan het werk waren om zand uit hun nestgang te verwijderen. Ook de larve van de mierrenleeuw liet zich zien.

De heide bloeide prachtig en met de dalende zon over al dat paars is dit adembenemend mooi.

Natuurlijk mocht het toastje met de heidehoning niet ontbreken.

De gesprekken gingen over deze heide en hoeveel inzet en geld het kost om dit zo te houden.

Tegen de schemering kwamen ook de laatste nachtzwaluwen tevoorschijn. Ze waren duidelijk te horen en te zien.

Terwijl het al bijna donker was, werd de hele groep nog getrakteerd op de geluiden van vleermuizen met behulp van de batdetector.

Al met al hadden we mooie avond waar iedereen van genoten heeft.

Hanneke van Schooten

JAARVERSLAG 2023 VAN DE WERKGROEP BOSUILEN

Het seizoen van de bosuilen begon dit jaar erg vroeg. Al op 14 maart kregen we een foto binnen van een vliegvlugge jonge bosuil in een struik achter de RK-kerk in het centrum van Nijverdalen. Bij snoeiwerkzaamheden werd hij ontdekt. De meningen over de mogelijke plaats van het nest waren nogal verdeeld. Misschien het eksternest hoog in de boom naast de kerk? Of toch in de holle boom op de Eversberg? Wel is zeker dat het ei waaruit het jong kwam omstreeks Kerst 2022 (!) gelegd moet zijn. De volgende dag was het jong verdwenen en is verder ook niet meer gesignaleerd.

Bij de eerste controleronde van de werkgroep (Frits Bosman, Willem Kulsdom, Douwe Slot en Uwe Widow) op 23 en 24 maart bleken er vijf kasten bewoond, met 15 eieren en twee jongen. Daar kunnen we nog vier jongen bij tellen in een kast in een particuliere tuin die met een camera door de eigenaar gemonitord worden. Totaal dus 19 eieren en twee jongen. Niet een aantal om heel blij van te worden, maar toch zes bewoonde kasten.

In totaal hebben de ringers Albert Stevens en Stefan Boeve (in opleiding) dit jaar drie jonge uilen uit twee kasten geringd. Een teleurstellend aantal. Wat was er in de andere kasten gebeurd? In een kast waarin bij de eerste ronde vier eieren lagen, vonden we één jong en een recent overleden moederuil. Ze was nog puntgaaf. Predatie? We weten het niet. Het jong is geringd en naar de vogelopvang in Barchem gebracht. Na een voor-

spoedige verzorging kreeg het na een paar maanden de vrijheid. Van de overige kasten waren er twee helaas leeg toen we wilden ringen en in één kast lagen koude eieren. Gelukkig kregen we bericht dat de vier jongen in de kast op particulier terrein eind april uitgevlogen waren; weliswaar zonder ring, omdat de eigenaar daar bezwaar tegen heeft, hetgeen we uiteraard respecteren. Het uiteindelijke resultaat: zeven al of niet geringde jonge bosuilen uit 21 eieren. We hebben wel betere resultaten gehad.

Het jaar werd afgesloten met het repareren en herplaatsen van enkele kasten. We beschikken nog over een aantal kasten (in onderdelen), waarvan er nog twee een plaats gekregen hebben en waarin we nog eens bewoners hopen aan te treffen. Een kast die een paar jaar achtereen gepreedeerd is, is marterproof gemaakt. Voor iemand die in het bos woont en een mooie bosuilenkast aangeschaft had, hebben we de kast opgehangen omdat hij er zelf niet toe in staat was.

Tekst : Douwe Slot
Foto's : Willem Kulsdom

WAARNEMING BEVER

Al vissend in het schemerduister wist ik niet wat ik zag!

Op 23 augustus kwam rond 21.15 uur, naar ik aanneem, een bever aangezwommen. In een behoorlijk tempo zwom hij/zij in het midden van de Regge richting de brug aan de Grotestraat. Ik zat bij de drie appartementsgebouwen aan de Storkstraat. Het was beslist geen rat. Was duidelijk groter en veroorzaakte zelfs golfslag door de behoorlijk diepe ligging. Aanvankelijk dacht ik aan een hond maar dat was het toch duidelijk niet.

Het is me duidelijk geworden dat er bij Hancate en Den Ham ook wat bevers zitten. De visvangst was niet om over naar huis te schrijven, maar deze waarneming maakte het meer dan goed!

Hans van de Vegte

EEN VOEDSELBOS IN AANLEG

Op een mooie, maar koude zondagochtend fiets ik langs de Regge naar het station. Mistflarden zweven over het water. De zon schijnt volop. Nog even en de mistflarden zijn verdwenen. Opeens scheert er een ijsvogel over het water van de Regge. Het is 24 september. Gisteren begon de herfst. Het is de tijd dat de paddenstoelen de grond uit piepen. Maar is dat wel zo? Dat willen we graag onderzoeken. Een maand geleden schoten de paddenstoelen massaal uit de grond. Is de piek al geweest? Maar dat verwacht je toch pas in september en oktober?

Langs een weg even buiten Nijverdalen liggen aardig wat bospercelen. Een van die percelen is aangekocht door een IVN-lid. Het is een verwaarloosd productiebos van 5,5 ha. Daar wil hij iets moois van maken. Hij denkt aan een voedselbos. Dat is een project van een aantal jaren.

Het IVN-lid heeft ons uitgenodigd om de aanwezige paddenstoelen en houtzwammen in zijn bos te inventariseren. “Wat is er nu, wat is er straks?” Dat is zijn vraag aan het IVN. Het is de bedoeling dat de inventarisatie over een jaar of vijf nog eens gedaan wordt. En dat in het kader: soorten verdwijnen, soorten verschijnen.

Maar wat is nu eigenlijk een voedselbos? Kort en bondig gezegd is een voedselbos een door mensen gecreëerd terrein met planten, bomen en struiken. Daarbij wordt er gestreefd naar een zo hoog mogelijk aantal eetbare soorten.

Het perceel is nu nog uit balans. Daarom hebben vader en zoon zich goed georiënteerd. Ze volgden de cursussen “Aanleg voedselbos” en “Bosbeheer”. De eerste werkzaamheden zitten erop. Er zijn rillen aangelegd aan de buitenkant van het bos om reeën tegen te houden. De zomersnoei is klaar. En er zijn plannen gemaakt om het bos te dunnen van Amerikaanse eiken. Dat zorgt voor meer licht op de bosbodem en genereert een mooie plek voor het planten van fruitbomen.

Het is wel oppassen geblazen met het lopen door het bos, want er struinen dassen rond. We zien een groot dassenhol met verschillende ingangen. Bij een van de ingangen van het dassenhol zien we een pootafdruk van een das. Zo'n pootafdruk is goed herkenbaar. Het pootje heeft vijf tenen dicht bij elkaar. Met zijn korte, sterke

Takruitertjes

Valse cantharel

foto Herman S.

poten en stevige nagels kan hij goed graven. Overal liggen aangevreten walnoten. Er moeten hier veel eekhoortjes rondlopen. We zien er vandaag geen.

De bosbodem is bezaaid met gevallen bomen, boomstronken en gevallen eikentakken. De eerste zwam die we zien, zit op de stobbe van een Amerikaanse eik. Het is een doolhofzwam. Op een van de gevallen takken zien we de eikenbloedzwam. Gerard krabt over de hoed van deze zwam. Er komt direct bloed tevoorschijn. Heel opvallend zijn de massaal voorkomende takruitertjes. Dit ieniemienie paddenstoeltje leeft ook op die afgevallen takjes.

Eikenvuurzwam (foto Herman S.)

Op een valse cantharel valt een zonnestraal. Heel bijzonder is de vondst van een eikenvuurzwam. Zeker in zo'n ecologisch arm gebied. De eikenvuurzwam zit hoog in een van de Amerikaanse eiken. Onder deze zwam zien we een paar spechtengaten. Bosmuizen komen hier ook voor. Tussen de stam van een Amerikaanse eik ligt een waaier van veel zand. Dat is een teken dat een bosmuis hier zijn holletje heeft. Er vliegen vanochtend veel vlindertjes en libellen rond. Het zijn veelal donsvlindertjes. Op een blad van een vogelkers zit een groene schildwants. Op de zure bodem en op de stammen van de bomen zitten veel mossoorten. Tussen al dat mos staan veel oranjegele trechtertjes.

Op het zonnige pad langs het bosperceel is nog van alles te zien. Er vliegen een paar zandoogjes. Vlakbij een dwergmispel vliegt een bruinrode heidelibel. Er staan een paar prachtige koeien te grazen. In de berm van het pad staat een grote stinkzwam, een verblekende franjehoed en een roodgerande houtzwam die op een

foto: Anny

berk zit. In 1989 stond deze roodgerande houtzwam nog als bedreigd op de Rode Lijst, nu is het een algemeen voorkomende soort.

En zo valt er nog veel meer te vertellen over deze heerlijke eerste paddenstoelenexcursie in het najaar.

Jacques Dijkman

BEGINNEND OERBOS

Het is vandaag 8 oktober. Maar liefst zestien enthousiaste paddenstoelliefhebbers lopen door een wandelbos boven op de Sprengenberg, vlakbij de Palthetoren. Overal liggen takken en omgevallen bomen. Er staan oude beuken, eiken, tamme kastanjes, dennen en lariksen. Het doet een beetje denken aan een oerbos. Het is een ideale plek om een paddenstoelenexcursie te houden. Hennie vertelt hoe dit wandelbos is ontstaan: “In 1898 kocht de heer Albert van Wulfften Palthe 740 hectare aan heidegronden op en rond de Sprengenberg. Hij liet bovenop de berg een prachtig huis bouwen. Dat heet nu nog steeds De Palthetoren.

In de buurt van de toren wilde de heer Palthe een wandelbosje laten aanleggen met gegroepeerd een aantal soorten bomen. Hij noemde dit bosje “De Plantage”. Dat was kort na 1900. Het grootste gedeelte van dat bos lag op het heideveld, grenzend aan het bos waar we waren. Dat bos is afgebrand en niet als zodanig weer ingericht.

Het overgebleven bos heeft een aantal majestueuze tamme kastanjes, beuken en eiken. Onder de kastanjabomen liggen honderden tamme kastanjes. Daar heeft Willy wel belangstelling voor. Zij gaat meteen zoeken naar het kastanjestromakelkje dat groeit op de schil van de bolster. Wij lopen langs een meer dan honderd jaar oude bijna vergane beuk, waarop een aantal tonderzwammen groeien. Op de omgevallen beukenboom zitten een paar mooie houtzwammen. Daar is veel belangstelling voor.

We zien opvallend veel gewone krulzoomzwammen. Dat zijn giftige paddenstoelen met een krullerige hoed. Ze staan mooi gecamoufleerd tussen de vele gevallen beukenblaadjes. Er staan ook heel veel aardappelbovisten in het bos.

Onder de lariksen zien we gevallen larikskegeltjes. Hanneke raapt zo'n kegeltje op en ziet vraatsporen. Die vraatsporen zijn afkomstig van een kruisbek. Het wandelbos is echt een gebied voor kruisbekken. Kruisbekken eten vrijwel alleen maar zaden van naaldbomen. Die van fijnspar, lariks en grove den zijn favoriet. Maar ja, die voedselrijke, oliehoudende zaden zitten opgeborgen tussen de nauwsluitende schubben van de kegels. Een kruisbek steekt zijn snavel diep tussen de schubben van de kegel. Wrikken dus. Als het zaad daardoor vrij komt te liggen, steekt de kruisbek zijn tong uit en de buit is binnen. De vogel haalt de onrijpe zaden uit de kegels. Een slimme truc. Want als de zaden namelijk rijp zijn, openen de kegels zich en waaien de zaden weg. De zaden geven de kruisbek veel energie tijdens de vogeltrek die altijd in oktober bij kruisbekken goed op gang komt

Willy ziet opeens tussen de buisjes van een omgekeerde berkenzwam een boletenzwartlijfje zitten. Naast dat boletenzwartlijfje zien we een pop met daarnaast nog een pissebed. Zoiets kom je maar zelden tegen! Deze kevers leven van paddenstoelen die op bomen groeien en zijn alleen te vinden in bossen. Voorbeelden van soorten paddenstoelen waarvan deze kever leeft, zijn de roodgerande houtzwam (*Fomitopsis pinicola*), de berkenzwam (*Piptoporus betulinus*) en de zadelzwam (*Polyporus squamosus*). Ze vliegen zelden en zijn daarom vrij onbekend terwijl ze algemeen kunnen voorkomen. De kever komt vooral in het oosten van ons land voor. De gehele levenscyclus vindt plaats op en in de zwammen. De witte larven graven al etend gangen in het vruchtvlees van de zwam.

Even later wijst Willy ons op een cocon van een wespspin. Een paar meter verder zien we op een takje de roodpootschildwants. Deze wants heeft brede, uitstekende schouders en een zwart-wit of zwart-lichtgeel geblokte rand. De pootjes zijn niet rood maar oranje. Dit kleine beestje werd vroeger boswants genoemd. Het leeft vooral op berken.

Wij lopen verder over een strook gras. Vele jaren was deze strook ingericht als voederakker voor het wild. Er werden hier vooral granen verbouwd. Nu is het een

Harig dwerggoortje

(foto 's Roel)

Kleine slijmzwammetjes op een beukenblad

plek waar leuke paddenstoelen kunnen gedijen. Gerard wijst ons op een braakrus-sula. Heel voorzichtig trekt hij het vliesje van de paddenstoelhoed. Dan ziet hij opeens een peperboleet. Om te bewijzen dat het hier echt om een peperboleet gaat, proeft hij er even van. Hij moet er bijna van braken. Gerard is echter een zeer ervaren paddenstoelenkenner. Een onervaren paddenstoelenzoeker moet zoiets natuurlijk nooit doen. Dan geldt het devies: "Pluk en eet geen paddenstoelen als je er onvoldoende verstand van hebt". Nadat Gerard van de schrik is bekomen, wijst hij op een paarse knoopzwam op een omgevalen es.

Het zonnetje schijnt tussen de bomen. Er lopen opvallend veel spinnetjes op de bosgrond. Hoog in de bomen horen we boomklevers en boompiepers. Roel is bezig met het omkeren van gevallen takken en boomstammetjes. Hij is specialist in het herkennen van de ieniemienie houtzwammetjes die vaak zitten op omgevalen hout. Meestal maakt hij daar prachtige vergrote foto's van. Op de jas van Jetty zit een kielwants.

foto Marian Jong

Een typerend beeld van vanochtend is het samen op naam brengen van de gevonden houtzwammetjes. En zo valt er nog veel meer te vertellen over deze schitterende gevarieerde excursie. Op de inventarisatielijst staan maar liefst honderd paddenstoelen!

Jacques Dijkman

ONDERHOUD AAN DE HEEMTUIN

Samen tot een mooi resultaat gekomen.

Heemtuin De Goaren is een heemtuin aan de Rossinistraat in Nijverdal. De tuin, eigendom van de gemeente Hellendoorn en middels een gebruiksovereenkomst in beheer van het IVN, is gelegen in de buurt Groot Lochter en is voor iedereen toegankelijk. Heemtuin De Goaren is 15 mei 1985 open gezaaid door toenmalig burgemeester Ter Haar Romeny.

April 2024 bestaat IVN Hellendoorn-Nijverdal 50 jaar. IVN vindt dit een mooie aanleiding om de heemtuin op te knappen en (opnieuw) in te richten, zodat we volgend jaar met de viering van ons jubileum de heemtuin "De Nieuwe Goaren", feestelijk zouden kunnen heropenen. In dit stuk willen we jullie meenemen in de onderhoudsdag van 7 oktober en een oproep doen tot meedenken over de toekomst van de Heemtuin.

Lokale contacten leiden tot mooie samenwerking

In de voorbereiding van de werkzaamheden heeft de projectgroep contact gelegd met kwekerij Zonnebeld om te kijken of er mogelijkheden zijn om tot een mooie samenwerking te komen. Samen met Wielent Zonnebeld hebben we een rondje gelopen door de Heemtuin. Het enthousiasme en ondernemerschap van Wielent is aanstekelijk en hij zag veel mooie mogelijkheden. Hij heeft een telefoontje gepleegd en 10 min. later stond ook een vertegenwoordiger van de gemeente op de stoep. Met elkaar hebben we de plannen doorgenomen en gekeken welke werkzaamheden op de onderhoudsdag gedaan konden worden en welke hulp we eventueel nog nodig zouden hebben.

Met de gemeente is afgesproken dat ze al het groen afvoeren en versnipperen, de grond klaar maken voor de akker en dat de poel wordt "gemaaid" en ook dit groen wordt afgevoerd. Dat is heel fijn, want met de hand zijn dit erg tijdrovende klussen. Staatsbosbeheer zal ons een stuk afgeplagde heide komen brengen om deze in de Heemtuin te planten.

Daarnaast heeft kwekerij Zonnebeld aangegeven graag te willen meedenken in het

leveren van het plantgoed wat nodig is om de Heemtuin verder aan te planten.

Onderhoudsdag

Het onderhoud aan de Heemtuin was al jaren niet meer uitgevoerd. De Heemtuin was hierdoor een overwoekerd geheel. De familie Torenbeek heeft eerder dit jaar een start gemaakt met een aantal grove werkzaam-

heden. Samen met de Junior Rangers is daarnaast ook de oude blokhut gesloopt en de nieuwe blokhut geplaatst. Nadat de projectgroep de taak op zich had genomen om de Heemtuin in ere te herstellen, werd het tijd voor nog een extra onderhoudslag. De Vennekearls hebben aangeboden om, voorafgaand aan de onderhoudsdag, het grove werk te doen. Er zijn een aantal grote bomen gekapt en het hout is voor een mooi bedrag verkocht. Hiermee kan straks de aanplant worden betaald. Een oproep aan de leden heeft geleid tot een hard werkende en enthousiaste groep van ongeveer 10 klussers. Om 09.30 uur stond er variatie aan klussers klaar om de handen uit de mouwen te steken. Van Junior Ranger tot oudgediende van de vereniging, en alles daartussen. Er stond de groep een aantal serieuze klussen te wachten. De heg van meidoorn was in geen jaren gesnoeid en daarom een meter of 4 hoog. Deze moest over de volledige lengte van +/- 80 meter worden teruggesnoeid. Daarnaast moesten alle dichtgegroeide paden worden vrijgemaakt, er moesten bramen worden getrokken en varens worden gestoken. En ook alle stammetjes moesten naar de voorkant worden gesleept om vervolgens te worden ingeladen. Gewapend met snoeischaars, spades, zaag en kapmesses

ging de groep voortvarend van start.

Een groot deel van de klussen was voor de lunch al een heel eind op weg. Na een gezellige lunch op de laatste overgebleven stammetjes heeft een deel van de groep de klussen afgemaakt. Het was een geslaagde en leuke dag.

Vooruitblik

De komende periode wordt het laatste onderhoud door de Vennekearls uitgevoerd. Daarna is de Heemtuin in principe gereed voor aanplant.

De projectgroep zal het contact onderhouden met kwekerij Zonnabeld en Staatsbosbeheer om de aanplant op het juiste moment te ontvangen. Voor de aanplant van de Heemtuin zal er wederom een oproep gedaan worden aan de leden om te komen helpen. De opening van de Heemtuin zal, in het teken van ons jubileum in 2024, feestelijk worden aangepakt. Hierover wordt contact onderhouden met de jubileumcommissie.

Er wordt ook gekeken naar de mogelijkheid om een mooi toegangsbord te laten plaatsen. Hier willen we graag een plattegrond van de Heemtuin met uitleg van de verschillende biotopen op laten zien.

Na de opening van de Heemtuin zijn er nog voldoende mogelijkheden om de Heemtuin verder te ontwikkelen. Er zal er ook beheer en onderhoud gepleegd moeten worden om te voorkomen dat de Heemtuin opnieuw in verval raakt. Hiervoor wordt een onderhouds- en beheerplan opgesteld. We zijn op zoek naar een (werk)groep die het beheer en onderhoud op zich zou willen nemen.

Oproep aan de leden.

Met het wegvallen van een aantal projectgroep-leden door privé omstandigheden zijn we op zoek naar hulp. Mensen die willen meedenken met de projectgroepen willen meewerken.

Word je enthousiast van dit project en wil je graag helpen met het verder uitdenken van het plan en het organiseren van de uitvoering? We kunnen nog wel wat hulp gebruiken. We zoeken specifiek ondersteuning voor:

Het ontwerpen en aanleggen van de informatieborden, toegangsbord, evt. met QR-codes en een online platform.

Opstellen en uitwerken van het beheer en onderhoud van de heemtuin.

Contact leggen met de buurt om zo de bewoners te betrekken bij dit project.

Geïnspireerd en zin om te helpen? We kunnen alle hulp gebruiken! Neem dan contact op met: Maarten Morsink, 06-12568162, of mail: maarten_morsink@hotmail.com

OPGEDIEPT

Afgelopen winter stroomde de Regge flink over. Daarna volgde de droogste zomer ooit. Onze rivier krijgt heel wat te verduren. Hoe zal het hem deze winter vergaan? Harry Konijnenbelt schreef in 1984 over alle functies van de rivier.

Dit is de 26^e Natuursprokkel van de 731 die van 1983 tot 2009 door eigen leden geschreven zijn. U vindt ze allemaal terug via onze website.

DE WEG VAN HET WATER

Het klatert op straat, spat op en valt in kleinere druppels weer neer, vormt stroompjes in de goot, sleurt zand en straatvuil mee en stort dan in een put. Door het riool wordt het weggevoerd.

Of de wolken laten het los boven de bomen van het bos, waar het terecht komt in de kronen. Het druipt van blad tot blad, verdampt ten dele en de rest drupt door tot op de bodem. Daar ligt een laag van gevallen blad en takken, vers of verteerd. Het vocht blijft hangen in dat rulle spul en laat de mossen, de kruiden en de bomen leven. Het verdampte water wordt een nevel in de nachtelijke kou en ligt als dauw in de ochtend op de velden. Maar een deel van de neerslag zakt uiteindelijk toch weg in de zandige bodem van de berg, waar het wordt weggepompt voor de menselijke watervoorziening. Wij wassen ermee, koken ons eten erin, drinken het. Ons lichaam gebruikt het en voert wat over is met andere verbruikte stoffen af: wij plassen het weer uit. Met stront en spoelwater gaat ook dit weer weg via het riool. Of wij koelen ermee in de centrale, spoelen ermee in de fabriek, en verzadigd met blekende en bijtende stoffen voeren wij het af: zo in de rivier of eerst door het riool.

En dan? Het riool voert het verder: naar de Regge toe. Samen met het water uit bronnen en beken stroomt het weg, van hier naar Hancate en verder naar de Vecht. De Vecht neemt het mee tot het Zwarte Water. Het vloeit in het Zwarte Meer, Ketelmeer, Het IJsselmeer, de Waddenzee.

Heel die lange weg neemt het water zijn lasten mee. En niet alleen wat wij in Nijverdal, Hellendoorn, Den Ham het meegeven. Als het water in de Regge onze streek bereikt, is het al een eind op reis. Van Enschede kwam het of van Hengelo. Het kwam hier door de Bornse Beek, stroomde langs Almelo door de Weezebeek en bereikte via Nieuwe Graven en Eksosche Aa bij Ypelo de Regge. Misschien kwam het uit de omgeving van Delden en ging het van daar naar de Bornse Beek. Of noordelijker uit Twente kwam het, tot bij Ootmarsum vandaan, en het werd geleid door Hollander Graven en Loolee, of door de Wierdense Aa, en kwam zo in de Regge. Als het uit het zuiden kwam, stroomde het langs Goor, Enter en Rijssen. Uit al die plaatsen nam het afvalstoffen mee.

Lang geleden was het stroomgebied van de Regge nog aanzienlijk groter. Toen vormde bij Goor de Buurserbeek - in Duitsland ontspringend - de belangrijkste voe-

ding. Maar de handelsstad Deventer, met zijn IJsselhaven, wenste een scheepvaartverbinding met het achterland en liet de Buurserbeek vanaf Haaksbergen naar het Westen leiden, zodat deze nu verder gaat als Schipbeek – een veelbetekenende naam. Maar ook de Regge was van belang voor de scheep-

Foto: Marinus Rouweler

vaart en vormde lang voor vrachtvervoer de belangrijkste verbinding tussen Zwolle en Twente. De schippers kwamen voor het merendeel uit Enter, maar de waterweg ging door tot Almelo en – via de graven Twickelervaart – naar Delden.

De afvalstoffen in de Regge vormen gelukkig niet zo'n groot probleem meer. In de tweede helft van de jaren zestig kregen de Twentse steden grote zuiveringsinstallaties voor hun afvalwater en sinds 1971 is de toevoer uit Goor, sinds 1974 die uit Rijssen, van de ergste viezigheid ontdaan. Begin 1976 werd de zuiveringsinstallatie in Nijverdal in gebruik genomen. Wat was iedereen blij dat toen het riool weer een rivier werd. Er stroomt sindsdien weer water door dat niet stinkt. Reiger, Doddaars en hengelaar bewijzen dat er vis in zit: het leven is teruggekeerd. En met opblaasboten wordt de Regge weer bevaren.

Slechts wat de natuur zelf maakt, kan ze ook afbreken. Het meeste komt terecht in het rioolslib, dat - mits niet te erg verontreinigd – als meststof in de landbouw wordt gebruikt. Een beetje gaat toch nog de rivier in, maar zo lang dat niet te veel is, kunnen allerlei minuscule levensvormen in het water dat wel verwerken. Sommige stoffen uit de industrie, en ook wel wat sterke spullen uit het huishouden, passen niet in dat systeem van de natuur. Ze worden niet afgebroken. Vroeger of later worden ze opgenomen door het lichaam van een vis of een insect en dat dier wordt gegeten door een ander: een vogel, een mens uiteindelijk misschien. Wat van die stoffen zitten ook in het rioolslib; als dat te gek wordt, kan het slib niet meer voor bemesting worden gebruikt en zitten we weer met een afvalprobleem.

Kortom wie wil blijven wandelen langs de oever, vogels wil zien op de rivier, vissen liever ziet spartelen dan drijven en onbezorgd wil eten en ademen, wie van het leven houdt, kijkt wel uit wat ie het water toevertrouwt.

februari 1984
Harry Konijnenbelt

BESSEN- EN ZADENWANDELING

Zondag 10 september 2023

Deze wandeling werd georganiseerd door de werkgroep Puur natuur. De wandeling startte rond 10.30 uur vanaf "De Heidebloem Recreatie" aan de Oude Deventerweg 8a, Haarle. Het was een zeer warme dag, ik denk bijna wel tegen de 30° C graden. Maar ondanks deze warme omstandigheden was het een zeer geslaagde wandeling. Er waren 18 deelnemers. De groep deelnemers werd in tweeën gesplitst. Gerard ten Have en Marijke Stroek namen een deel van de groep onder hun hoede en ik liep mee als deelneemster in de andere groep waar Gerard Marsch gids was.

Het was een hele enthousiaste groep die veel aandacht had en tijdens de wandeling met vragen kwam. Niet alleen de bessen en zaden waren in "the picture" maar ook andere dingen uit de natuur die je kunt gebruiken of die vroeger werden gebruikt. Met de bloesem van het Sint Janskruid kun je olie maken die heilzaam kan zijn voor bijvoorbeeld: spierpijn of reumatische klachten, snij- en schaafwonden en nog veel meer medische aandoeningen. En heb je een muggenbult dan kun je die behandelen met het blad van de Brede Weegbree, hierdoor vermindert de jeuk. Verkouden? Dan even wat naalden van de Grove Den in heet water en dan heerlijk stomen.

Een deelneemster vertelde dat [Bijvoet ofwel Artemisia vulgaris](#) (zie foto) vroeger door Romeinse soldaten in hun sandalen gedaan tegen vermoeide en pijnlijke voeten. Maar Bijvoet kent vele toepassingen bij geneeskundig gebruik. Er is zelfs een heel boek gewijd aan het geneeskrachtige kruid Bijvoet, de Latijnse naam verradt al dat het te maken heeft met de Godin Artemis, het was haar magische kruid. (Voor geïnteresseerden heet het boek: *Bijvoet – Het magische vrouwen- en sjamanenkruid*; van Tanja Hilgers). En wat te denken van brandnetels, die zijn ook veelzijdig. Dit werd in de middeleeuwen al gebruikt in de geneeskunde. Stinkende gouwe kun je op wratten smeren. Onderweg wees Agnes ons nog op een Brede Wespenorchis.

Er waren al veel rijpe bes-
senstruiken in deze peri-
ode, vooral achter de par-
keerplaats bij Zuidbroek.
De bessen van de mei-
doorn hingen in prachtige
ranken aan de struik. Het
was ontzettend warm en
zelfs zo warm dat de
duindoornbessen al in de
hand smolten. Maar ze

waren heerlijk. Duindoorn bevat antioxidanten en is rijk aan vitamine-E. Wat een Eldorado aan verschillende struiken is daar destijds geplant door de gemeente.

Er ging een wereld voor mij open wat je allemaal uit de natuur kunt gebruiken voor geneeskracht of om op te eten. Natuurlijk wist ik wel wat dingetjes, maar ik heb tijdens deze wandeling veel nieuwe dingen geleerd.

De wandeling was zeer de moeite waard. Er was veel te zien en veel te leren. Aan het eind was er nog een kleine proeverij van o.a. vossenbessensap en andere lekkernijen.

Marijke Hegeman-Schippers

Sneeuwuil

foto: Marinus Rouweler

VLEERMUISEXCURSIE

Op vrijdag 11 augustus fietsten we van Nijverdal naar Hellendoorn waar IVN-gids Ton Kappert ons bij het beeld van Klepperderk stond op te wachten. Er hadden zich 11 mensen verzameld. Ton vertelde dat het eigenlijk nog niet donker genoeg was om vleermuizen te kunnen zien en horen.

In de Hellendoornse es, wat is het daar trouwens schitterend om te fietsen, hadden we een tussenstop. Ton haalde een zelf gemaakte vleermuis uit de tas en aan de hand van dat model vertelde hij van alles over vleermuizen.

Dat een vleermuis de nagels van zijn achterpoten gebruikt om op de kop te hangen. Dat een vleermuis niet goed kan kruipen, maar wel zijn duimnagel kan gebruiken om te klimmen. Dat een vrouwtjesvleermuis nadat zij in het najaar gepaard heeft, het sperma opslaat en zichzelf bevrucht nadat ze sterk genoeg is na de winterslaap om een jong te kunnen baren. Dat een vleermuis maar één hooguit twee jongen krijgt. En dat zij deze opvangt door haar staart als een soort buidelkje te gebruiken. Ook dat vrouwtjesvleermuizen eigenlijk de mannetjes alleen maar nodig hebben voor de bevruchting en dat een mannetje daarna niet meer nodig is. De vrouwtjes leven in een kolonie en vangen samen de jonge pasgeboren vleermuisjes op. De vleermuis gebruikt zijn kleine scherpe tandjes om door de harde schil van de insecten te komen. Ook legde Ton uit hoe een batdetector werkt.

Daarna reden we verder naar de Sanatoriumlaan. Het begon al wat schemerig te worden, en ja hoor !!! We hoorden een Grootoorvleermuis en zagen hem ook voorbij vliegen. Geweldig leuk. Enthousiast fietsten we verder richting Schuilenburg. Daar zagen we een Dwergvleermuis in de appelboomgaard vliegen en we hoorden het hoge tikgeluid via de batdetector.

Bij de Schuilenburgse brug laag over het water in de schemering scheurde de Dwergvleermuis om insecten te vangen. Volgens Ton was het aantal vleermuizen veel minder dan een aantal jaren terug.

Het was een mooie zomeravond en we kijken nu heel anders tegen een vleermuis aan. Wat zijn het geweldige nuttige beestjes. Ze vliegen niet in je haren en zijn ook niet bloeddorstige vampiertjes. Ton bedankt voor de prachtige uitleg.

Anja Wolfkamp

We verzorgen al bijna 50 jaar allerlei leuke, interessante wandelingen en lezingen in en over de natuur. Onze natuurgidsen hebben een schat aan kennis en ervaring en ze delen die graag met u.

De activiteiten zijn voor iedereen die zich voor de natuur interesseert. Ze worden u gratis aangeboden en zijn op eigen risico. Wel stellen we een vrije gift op prijs om ook in de toekomst dit werk te kunnen blijven doen.

Wilt u zelf eens een **wandeling onder leiding van een gids** organiseren voor uw familie, vrienden of werk, dan kan dat ook.

Neem hiervoor contact op met Hanneke van Schooten

tel: 06 17891557 email: hannekevanschooten@hotmail.com

Fietstochten met natuurinformatie

In de afgelopen jaren zijn er door IVN Hellendoorn-Nijverdal verschillende fietstochten in de omgeving beschreven. Ze worden geregeld gecontroleerd en waar nodig herzien, zodat u ze met een gerust hart kunt fietsen. Alle IVN-fietstochten staan op onze website: www.ivn.nl/hellendoorn-nijverdal

Kijk voor de actuele informatie over onze activiteiten altijd op onze website:

PLANTENWERKGROEP

PROGRAMMA PLANTENWERKGROEP 2023

DECEMBER

Zaterdag 9 december

Winterwandeling

Vertrek om 10.00 uur bij NS station Nijverdal

Mensen van buiten de plantenwerkgroep die mee willen of informatie willen, kunnen zich melden bij:

Marianne Verhoeven, tel 06 30876525 of marianneverhoeven@xs4all.nl

VOGELWERKGROEP

Geplande excursies:

18 november: we gaan naar het noorden van Friesland. De exacte locatie volgt op de dag van vertrek, dat hangt af van de waarnemingen.

Vertrek om 07.00 uur vanaf de parkeerplaats van het Buitencentrum.

Belangstellenden verzoeken wij zich uiterlijk de donderdag ervoor aan te melden bij Hermien Hulman, hulmanbj5@gmail.com

16 december gaan wij naar Kampen en omgeving.

Vertrek is om 08.30 uur vanaf de parkeerplaats van het Buitencentrum.

Belangstellenden verzoeken wij zich uiterlijk de donderdag ervoor aan te melden bij Hermien Hulman, hulmanbj5@gmail.com

13 januari en 24 februari 2024: bestemming en tijdstip volgen later, houd hiervoor de website in de gaten.

VRIJWILLIG NATUURBEHEER

Coördinator: Gerard Huis in't Veld, tel. 0548 614445

Voor de werkochtenden vertrekken we om **9.00 uur vanaf Camping Noetsele (Holterweg / Bergleidingweg) Nijverdal. Om 12.00 uur stoppen we.**

Voor koffie en gereedschap wordt gezorgd.

Voor het seizoen 23/24 van SBB Vrijwillig Natuurbeheer hebben we de volgende data gereserveerd:

2 en 16 en 30 december,

13 en 27 januari,

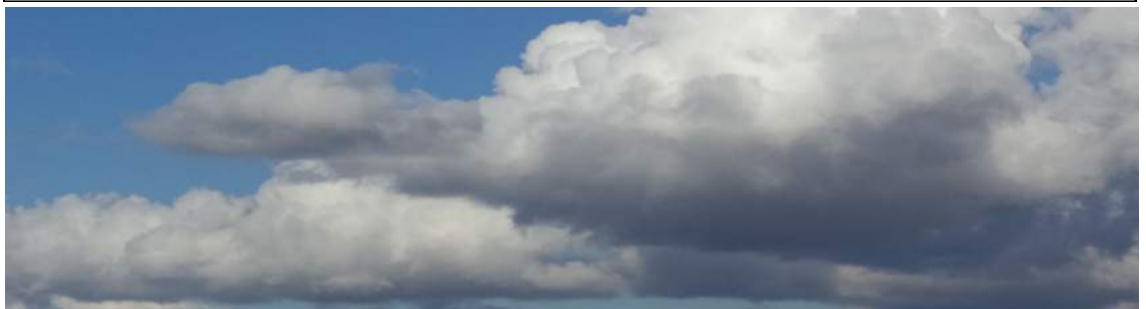
10 en 24 februari

9 en 16 maart.

Wilt u ook een keertje meewerken, dan bent u van harte welkom.

Voor meer informatie kunt u bellen met Gerard.

Werkgroepen	Coördinatoren	Email	Telefoon (0548)
Cursussen	Ton Kappert	tonkappert52@gmail.com	610237
Geologie	vacant		
	Info: Willem Zuethoff	billyzet@planet.nl	654909
Heemtuin	vacant		
Jeugd natuurclub	Marian Torenbeek	mariantorenbeek@gmail.com	06-15606175
Natuurgidsen	Vacant		
Natuurlijk puur		natuurlijkpuur@outlook.com	
Aan te vragen excursies	Hanneke van Schooten	hannekevanschooten@hotmail.com tel. 615930 of 06-17891557	
Paddenstoelen	Gerard ten Have	gerardtenhave@hotmail.com	06-12434549
Planten	Marianne Verhoeven	marianneverhoeven@xs4all.nl 0548-625588 of 06-30876525	
Trolleys	vacant		
	Eric Ruiten (SBB)		750445
Vogels	Anton van Beek	anton.van.beek@planet.nl	363799
Vrijwillig Natuurbeheer	Gerard Huis in 't Veld	famhuisintveld@hotmail.com	614445
Fotogroep	Ton Kappert	tonkappert52@gmail.com en mobiel 06 - 28151298	610237
Reptielen en amfibieën	André Marissen	andremarissen@hotmail.com	617736
<u>Overige activiteiten</u>			
CNME	Steffie Vluger en Annelied Bugel -donderdagmiddag geopend. cnmehellendoorn@gmail.com		06-10420954
Publiciteit	Anny Alferink	annyalferink@gmail.com	610237
Facebook	Marijke Hegeman—Schippers	hegeman.schippers@home.nl	
Website	www.ivn.nl/afdeling/hellendoorn-nijverdal Webmaster Ton Kappert tonkappert52@gmail.com		610237
<u>Vertrouwenspersonen</u>			
Anny Alferink	annyalferink@gmail.com		610237
Gerard Huis in 't Veld	famhuisintveld@hotmail.com		614445

ZONNEBELD
Duurzaam groen sinds 1977

verrassend
COMPLEET
IN duurzaam GROEN

WWW.ZONNEBELD.NL
GROENCENTRUM

Boomcaweg 92 T 0548-612513
7442 BL Nijverdal E info@zonnebeeld.nl

**OOK VOOR AL UW
BERG EN WANDEL
SCHOENEN**

MODE & PASVORMSCHOENEN
Leferink
GROTESTRAAT 102
NIJVERDAL

WWW.LEFERINK-SCHOENEN.NL

Meijerink groene diensten

- Boomverzorging
- Landschapsonderhoud
- Houthandel
- Ongediertebestrijding
- Natuurexcursies

John Meijerink 06-15872046

EP: Nijverdal
ElectronicPartner

Beeld & Geluid - Telecom - Multimedia - Wassen & Drogen - Koelen & Vriezen
Huishoudelijke apparatuur - Inbouwapparatuur

Markt 7 - 7442 EC Nijverdal - Telefoon: (0548) 62 06 00 - Website: www.epnijverdal.nl

Wereldwinkel Nijverdal verkoopt originele cadeaus en heerlijke levensmiddelen uit andere culturen. Onze producten zijn gemaakt met respect voor mens en milieu. Omdat de producenten er een rechtvaardige prijs voor krijgen, kunnen ze een menswaardig bestaan opbouwen en zo helpen wij mee met de realisatie van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, de opvolgers van de millenniumdoelen, een eind maken aan armoede, ongelijkheid en klimaatverandering.

Zie www.sdgnerland.nl

Wij nodigen de lezers van Spinsels van harte uit onze winkel te bezoeken

Het tonen van deze advertentie geeft u recht op 10% korting op non-food producten

Vereniging Wereldwinkel Nijverdal, Grotestraat 186, 7443 BR NIJVERDAL, Telefoon 0548 623783

TORENBEEK GLAS IN LOOD

Natuurafbeeldingen

Ramen en deuren

Restauratie

Workshops

torenbeekglasinlood.nl

0615606175

IVN-leden 20% korting!!

schilderwerk binnen en buiten, behangen, glas plaatsen, houtrotreparaties/deelvervanging, kleuradvisering

Gerald Snellink

06-53186545

www.snellinkschilderwerken.nl

ivn natuur
educatie
Hellendoorn-Nijverdal

SPINSELS

december 2023